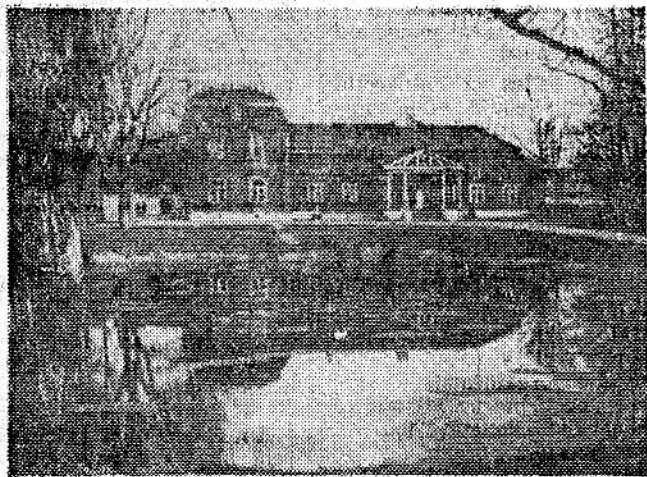

Ferdinand Wrangell

Endlise Roela mõisa hoone. Praegu asub seal Roela H. JOONUKSI foto

Küllap paljud teavad, et Tšuktši meres asub Wrangeli saar, Ohhoota mere kaldal Wrangeli neem ja Aljaska lõunaosas Wrangeli mäed. Hoopis vähem on aga kindlasti neid, kes teavad, et mees, kelle nime need paigad kannavad, on tihedalt seotud meie rajooniga.

Allpool teemegi juttu Venemaadeuurijast ja ümbermaailmasõitjast Ferdinand Wrangellist, kes elas palju aastaid Roela mõisas.

Ferdinand Wrangell sündis 29. detsembril 1796. a. (vana kalendri järgi) Pihkvas. Lapsepõlve veetis ta Võru kandis. Märd hakkas ta sõitma juba 16-aastaselt. Oma esimesed merereisid tegi ta Soome lähel. Lõpetanud 1815. a. Mereväe Kadetikorpus, sai Wrangelli teenistuskohaks Tallinna sadam. Siit algaski hilisema kuulsa meresõitja lähem tutvus Tallinna ja Eestimaa kubermanguga.

1817.—1819. a. võttis Wrangell osa V. M. Golovnini ümbermaailmareisist. Pärast seda möödusid kolm kosutavat puhkusekuud Tallinnas. Tema esimeseks iseseisvaks uurimisretkeks oli 1820.—1824. a. ekspeditsioon Siberisse Põhja-Jäämere kallastele. Wrangelli juhtimisel kaardistati Ida-Siberi ja

Tšuktši mere rannik, mitmel korral mindi mööda jääd kaugele põhja, et avastada uus manner. Ekspeditsioon tegi hinnalisi hüdrograafilisi, kliimaatilisi ja muud vaatlusi. Ohtlasi koguti hulgaliselt andmeid uuritava piirkonna looduse ja rahvastiku kohta.

Edukale Ida-Siberi ekspeditsioonile järgnes 1825.—1827. a. teine ümbermaailmareis, see-kord juba Wrangelli enda juhtimisel. Sellel reisil tehti muu teadusliku uurimistöö kõrval esmakordselt ka regulaarseid meteoroloogilisi vaatlusi.

12. märtsil 1829. a. määrati Ferdinand Wrangell Venemaa kolooniate asevalitsejaks Ameerikas: Wrangell oli nüüd 33-aastane, ta otsustas abielluda. Naise tahtis ta aga kindlasti valida juba ammu lähedaseks saanud Eestimaalet. Ja taas tõi postitõld meresõitja Peterburist Tallinna. Kohe esimesel päeval kohtus ta siin tuntud baltisaksa koolilõpetajase Wilhelm Rossilloni tütre Elisabethiga. «Ja läbi oligi minu südamega,» meenutas Wrangell aastaid hiljem. Kuu aja pärast peeti pulmad ja juba asuski noorpaar teele kaugesse Aljaskasse.

Viis aastat möödusid Ameerikas Novo-Arhangelski asunduses Sitka saarel.

(Järg 4. lk.)

Ferdinand Wrangell

(Algus 3. lk.)

Wrangelli järgmiseks teenistuskohaks oli Mereministeeriumi Laevametsade Departemang, mida ta juhatas tervelt 13 aastat. Sel ajal otsustas ta luua oma perekonnale Eestimaa kubermangus kindla kodu. Selleks saigi Roela mõis, mille Wrangell ostis abikaasa Elisabethile 1840. a. (Varem kuulus mõis pikki aastaid Elisabeth Wrangelli emapoolsele suguvõsale, von Tollidele.) Siitpeale sidusid konradmiral Wrangelli Roelaga väga tihedad sidemed. Igal aastal veetis ta siin oma puhkused, kodu külastas ka pikemate pühade ajal ja Eestimaal komanderingus viibides.

Roela mõis oli sellal üks suuremaid Eestimaal. Talle kuulusid 41,8 adramaad ja ligi 600 hinge.

26. jaanuaril 1849. a. läks Ferdinand Wrangell erru. Järgmised viis aastat oli ta eemal riigiteenistusest. Sellest enam kui neli aastat möödusid Roelas.

Wrangellil oli nüüd juba arukas perekond: 2 tütarit ja 3 poega. Täni on säilinud kuulsa maadeuurija kirjavahetus oma perekonnaga. Ta kirjandaisele ja lastele on ütlemlata südamlilikud, samal ajal asjalikud ja õpetlikud. Toredad on laste kirjad isale. Nii kirjutas

9-aastane poeg Peeter 1849. a.: «Kallis isa! Oma kirjas Lisale (F. Wrangelli vanem tütar — O. L.) kirjutad Sa ühest linnust, kelle kõnet Sa ei mõistnud, Ma mõtlen, ta ütles: «Ma olin Roelas ja nägin lapsi, nad oli päris viisakad ja lasksid kõiki tervitada.» Me igatseme väga Sinu järele...»

Et Wrangelli laste hoidjateks olid kohalikud talunaised, rääkisid lapsed juba maast-madalast eesti keelt. Vabalt valdas eesti keelt ka Elisabeth Wrangell. Soojalt meenutas Wrangelli noorem tütar Ebba oma hoidjat Väike-Maid, kellega teda sidusid esimesed lapsepõlvemälestused.

Sel ajal kui Wrangell elas Roelas, haigestus ta abikaasa raskesti ja suri 1854. a. Nüüd siirdus Wrangell taas Peterburisse. 1855.—1857. a. oli ta meremistriks. Samal ajal sai temast admiral.

1864. a. jättis Wrangell riigiteenistuse täielikult maha. Oma elu viimased aastad veetis ta Roelas laste juures.

Surm tabas veel küllalt elujõulist ja tugevat teadusemeest 25. mail 1870. a. (vana kalendri järgi) Tartus. Ta põrm toodi perekonna matmispaika Viru-Jaagupisse ja sängitati sinna maamulda.

O. LANDBERG